

Vergaderjaar 2019–2020

24 515

Preventie en bestrijding van stille armoede en sociale uitsluiting

Nr. 528

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 7 april 2020

Zoals ik in mijn brief van 6 februari jl.¹ heb toegezegd informeer ik uw Kamer in deze brief over de wijze waarop uitvoering zal worden gegeven aan de tien moties die uw Kamer heeft ingediend tijdens het VAO Armoede en Schulden op 16 januari jl. en heeft aangenomen op 21 januari jl.².

Ondersteuning van mensen met een laag inkomen

Het voorkomen dat mensen financieel in de problemen komen is een van de speerpunten van dit kabinet. Dat mensen de ondersteuning ontvangen waar ze recht op hebben en niet meer betalen dan noodzakelijk, is dan ook een belangrijk uitgangspunt. Uw Kamer nam twee moties aan gericht op versterking van de financiële situatie van verschillende groepen.

De motie van het lid Kuzu (DENK)³ verzoekt de regering om tot een sluitende aanpak te komen, waarbij mensen die zich bij de gemeente, de SVB of het UWV melden voor een bijstands-, AOW- of WW-uitkering actief wordt gewezen op de mogelijkheid van een uitkering uit hoofde van de AIO, IOW of de IOAW. Dit zijn verschillende regelingen voor verschillende doelgroepen.

Bij de Aanvullende Inkomensvoorziening voor Ouderen (AIO) gaat het om een aanvulling vanuit de bijstand voor ouderen vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd, die zelf niet voldoende inkomen en/of vermogen hebben om in de noodzakelijke kosten van bestaan te voorzien. Daarbij gaat het met name om ouderen met een onvolledige AOW-opbouw en om ouderen met een nog niet AOW-gerechtigde partner met weinig of geen eigen

¹ Kamerstuk 24 515, nr. 526

² Handelingen II 2019/20, nr. 42, item 4 en Handelingen II 2019/20, nr. 43, item 19

³ Kamerstuk 24 515, nr. 517

middelen. Deze aanvulling wordt, net als de AOW, door de SVB verstrekt. De SVB wijst alle mensen die zich melden voor een AOW-uitkering actief op de mogelijkheid van de AIO. Daarmee is al sprake van een sluitende aanpak. Wel blijkt uit het rapport van de Algemene Rekenkamer «Ouderdomsregelingen ontleed» (Kamerstuk 29 389, nr. 97) een hoog niet-gebruik van de AIO. In de brief van 26 november 2019 heeft de Minister van SZW aangegeven samen met de SVB de aanpak van het niet-gebruik van de AIO te versterken en de Tweede Kamer daarover te informeren via de periodieke rapportage over de Stand van de Uitvoering⁴.

Mensen die recht hebben op een WW-uitkering en bij aanvang van die uitkering 60 jaar en 4 maanden of ouder zijn, kunnen vijf weken voor afloop van de WW-uitkering bij de gemeente een IOW-uitkering aanvragen. Oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers kunnen vijf weken voor afloop van de WW-uitkering bij de gemeente een IOAW-uitkering aanvragen. Beide uitkeringen vullen de inkomsten aan tot de hoogte van een bijstandsuitkering. UWV wijst op de website op de mogelijkheden en stuurt daartoe actief een bericht.

De tweede nader gewijzigde motie van de leden Krol (50PLUS), Van Brenk (50PLUS), Peters (CDA) en Jasper van Dijk (SP)⁵ verzoekt de regering om met een voorstel te komen hoe de Nadere regels bij kwijtschelding spoedig aangepast kunnen worden, zodat AOW'ers die qua inkomen recht zouden hebben op kwijtschelding van gemeentelijke belastingen, dit recht niet verspelen door het hebben van een (kleine) buffer. Deze motie gaat over hetzelfde onderwerp als een eerder aangenomen motie van het lid Krol⁶, ingediend bij de begrotingsbehandeling Binnenlandse Zaken op 31 oktober jl. over hoe gemeenten kwijtschelding van gemeentelijke belastingen toepassen bij de groep AOW'ers zonder of met een beperkt aanvullend pensioen, en of een standaard wettelijke regeling voor kwijtschelding voor deze groep wenselijk is. In de uitwerking van de tijdens het VAO Armoede en Schulden ingediende motie van het lid Krol c.s. neemt de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties mede namens mij het voortouw.

Bij beantwoording van Kamervragen⁷ over het onderwerp kwijtschelding gemeentelijke belastingen heeft het kabinet aangegeven dat de mogelijkheden voor een ruimer kwijtscheldingsbeleid worden onderzocht in het kader van de herziening van het lokaal belastinggebied. Hierbij wordt ook gekeken naar kwijtschelding, de vermogensnorm en de mogelijkheden voor een ruimere kwijtschelding voor ouderen. Dit traject leidt tot bouwstenen waarmee het volgende kabinet het lokaal belastinggebied kan herzien. De verwachting is dat het rapport dit voorjaar naar uw Kamer wordt gestuurd. De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zal Uw Kamer mede namens mij dan ook specifiek informeren over de uitvoering van de beide moties.

Zorgvuldig en verantwoord incasseren

Ook verantwoord incasseren en in bredere zin verantwoord handelen in schuldensituaties draagt bij aan het voorkomen dat mensen (verder) in de problemen raken. Het kabinet hecht dan ook belang aan een zorgvuldige en maatschappelijk verantwoorde incasso, niet in de laatste plaats door de rijksoverheid. Vier van de door uw Kamer aangenomen moties hebben betrekking op dit onderwerp.

⁴ Kamerstuk 29 389, nr. 98

⁵ Kamerstuk 24 515, nr. 524

⁶ Kamerstuk 35 300 VII, nr. 34

⁷ Aangangsel Handelingen II 2019/20, nr. 1111

De motie van de leden Peters (CDA) en Kuzu (DENK)⁸ vraagt de aanpak «laatstekanscuratele» om huisuitzetting te voorkomen interdepartementaal in een actieplan uit te werken, met als doel geen huisuitzettingen wegens schulden meer te hebben. De aanpak houdt volgens de motie in dat de verhuurder als voorwaarde stelt aan de huurder om in zijn woning te mogen blijven wonen, dat de gemeente of een bewindvoerder het beheer van de financiën van de huurder tijdelijk overneemt. In reactie op deze motie heeft de Minister voor Milieu en Wonen de Kamer op 21 januari jl.⁹ geïnformeerd dat het huurrecht geen belemmering is om «laatstekanscuratele» toe te passen. Kabinetsbeleid is huisuitzettingen als gevolg van schulden en armoede voorkomen, zeker als daar kinderen bij betrokken zijn. Gelet op de bijzondere situatie van dit moment heeft het kabinet met verhuurdersorganisaties en brancheverenigingen afgesproken gedurende de coronacrisis geen huisuitzettingen te doen, tenzij er evidente redenen zijn, zoals criminele activiteiten of extreme overlast. Ook als we deze crisis het hoofd hebben geboden, moeten we huisuitzettingen voorkomen. Huisuitzetting is een ultimatum remedium, maar wel een mogelijkheid die we nodig houden. Het is een prikkel om de huur te betalen en een wake-up call om hulp te zoeken. Gelukkig zijn er effectieve aanpakken om huisuitzetting te voorkomen. De «laatstekanscuratele» en andere aanpakken worden al door woningcorporaties ingezet en met goede resultaten. Cruciaal voor een bredere toepassing is dat verhuurders, huurders en gemeentelijke schuldhulpverleners elkaar weten te vinden en hun inspanningen afstemmen. Ik betrek de motie daarom bij de nieuwe regelgeving om vroegsignalering te versterken en in het bijzonder de belemmeringen voor het delen van persoonsgegevens weg te nemen. Onderdeel hiervan is een grondslag in regelgeving voor verhuurders om huurders met huurachterstanden met wie het niet lukt tot een oplossing te komen te melden bij de gemeente. Naar aanleiding daarvan bieden schuldhulpverleners een intakegesprek aan om een plan van aanpak schuldhulpverlening op te stellen, waarvan bijvoorbeeld budgetbeheer onderdeel is. Om dit kracht bij te zetten is het landelijk convenant vroegsignalering in ontwikkeling, waarin gemeenten en een aantal schuldeisers afspraken maken, niet alleen om huisuitzetting te voorkomen, maar ook afsluiting van energie en drinkwater en over het oplossen van betalingsachterstanden op de zorgverzekering.

De gewijzigde motie van het lid Kuzu (DENK)¹⁰ vraagt om een aangescherpt afsluitbeleid voor internet, dat vergelijkbaar is met de Regeling afsluitbeleid voor kleinverbruikers van elektriciteit en gas. Op dit moment bestaat er voor telecomaانبieders geen regelgeving gericht op het voorkomen dat mensen vanwege betalingsachterstanden zonder internet komen te zitten. Wel hebben de grote telecomaانبieders convenanten gesloten met de branchevereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren (NVVK). Onderdeel van de afspraken is dat internet bij huishoudens met betalingsachterstanden die schuldhulpverlening krijgen, niet wordt beëindigd. Ook is afgesproken dat de telecomleverancier klanten met financiële problemen informeert over de mogelijkheden voor schuldhulpverlening. De komende tijd zal ik in samenwerking met mijn collega van Economische Zaken en Klimaat, die verantwoordelijk is voor telecom, verkennen hoe we het in de motie gevraagde aangescherpte afsluitbeleid voor internet kunnen invullen. We zullen met telecomaانبieders en gemeenten bespreken hoe de bestaande afspraken functioneren en welke verbeteringen mogelijk zijn. De signalen van schuldeisers die gemeenten gebruiken voor vroegsignalering van schulden en die verankerd worden met de recent door de Tweede Kamer aangenomen

⁸ Kamerstuk 24 515, nr. 513

⁹ Kamerstuk 24 515, nr. 522

¹⁰ Kamerstuk 24 515, nr. 521

wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (betalingsachterstanden op huur, energie, drinkwater en zorgverzekering) zijn een goede indicatie dat er sprake is van problematische schulden. Dat kan ook gaan om betalingsachterstanden op een internetabonnement. Het versterken van vroegsignalering zou dus indirect kunnen helpen om het afsluiten van internet te voorkomen. Ik ben voortdurend met schuldhulpverleners en schuldeisers in gesprek om te kijken wat een effectieve aanpak is.

De motie van de leden Krol en Van Brenk (beiden 50PLUS)¹¹ verzoekt de regering om de hoogte van het maximumkrediet-vergoedingspercentage van 14% te verlagen.¹² De Minister van Financiën heeft tijdens het Algemeen Overleg over financiële markten van 15 januari jl. toegezegd om te kijken naar de effecten van de maximale kredietvergoeding voor consumenten in financieel kwetsbare situaties (Kamerstuk 32 013, nr. 234). In de brief van 10 maart jl.¹³ informeert de Minister dat hij een onderzoek is gestart naar een mogelijke verlaging van de maximale kredietvergoeding. Het doel is om zorgvuldig te onderzoeken wat een adequate hoogte van de maximale vergoeding zou moeten zijn en om de consequenties van een generieke of specifieke verlaging van de maximale kredietvergoeding in beeld te brengen. Rond de zomer wordt uw Kamer geïnformeerd over de uitkomsten van dit onderzoek en hoe invulling wordt gegeven aan de motie van de leden Krol en Van Brenk. Ik zal hierbij nauw betrokken blijven en de ontwikkelingen volgen. Daarnaast heb ik toegezegd in gesprek te gaan met de schuldeiserscoalitie over het bevorderen van het maatschappelijk verantwoord gedrag van webshops en om een gesprek te organiseren via de aanspreekpunten voor webwinkels over gedragscodes met betrekking tot het voorkomen van betalingsachterstanden bij klanten en het proactief helpen van klanten die niet kunnen betalen. Ik zal uw Kamer hierover informeren.

Middels de motie van de leden Van Weyenberg (D66), Peters (CDA) en Bruins (CU).¹⁴ wordt de regering verzocht conform de aanbeveling van de commissie-Oskam wet- en regelgeving dusdanig aan te passen dat kickbackfees verboden worden en de Kamer hierover voor de zomer van 2020 te informeren. In de beleidsreactie op het advies van de Commissie herijking tarieven ambtshandelingen gerechtsdeurwaarders (commissie-Oskam) die uw Kamer op 4 februari 2020 van de Minister voor Rechtsbescherming heeft ontvangen staat dat er een verbod op kickbackfees komt¹⁵. De Minister voor Rechtsbescherming is voornemens het verbod op kickbackfees in een AMvB te regelen. Vooruitlopend hierop heeft de Koninklijke Beroepsgroep voor Gerechtsdeurwaarders een verordening opgesteld¹⁶. Deze heeft de Minister voor Rechtsbescherming onlangs goedgekeurd maar is nog niet in werking getreden. In de voortgangsbrief brede schuldenaanpak zal de Kamer over de voortgang van de uitwerking in wet- en regelgeving worden geïnformeerd.

Schuldhulpverlening

Voor mensen met problematische schulden is goed werkende schuldhulpverlening essentieel. Uw Kamer nam vier moties aan met verzoeken gericht op verdere verbetering van de schuldhulpverlening.

¹¹ Kamerstuk 24 515, nr. 511

¹² De maximale jaarlijkse kredietvergoeding is 12% plus de wettelijke rente. De wettelijke rente is 2%. De maximale kredietvergoeding is daarmee 14% per jaar.

¹³ Kamerstuk 35 316, nr. 19

¹⁴ Kamerstuk 24 515, nr. 508

¹⁵ Kamerstukken 29 279 en 24 515, nr. 574

¹⁶ de Verordening Grenzen Tariefmodellen ambtshandelingen gerechtsdeurwaarders

De motie van de leden Peters (CDA), Van Weyenberg (D66) en Bruins (CU)¹⁷

verzoekt de regering om een wettelijke termijn in te stellen waarbinnen schuldeisers moeten reageren op een voorstel voor een minnelijke regeling. In reactie op het rapport «Aansluiting gezocht!»¹⁸ schreef ik u dat schuldeisers die niet reageren of niet meewerken, tot grote vertraging leiden in een minnelijk traject. Dit kan ervoor zorgen dat mensen hun motivatie kwijtraken en dat mensen niet snel kunnen doorstromen naar een andere oplossing zoals een wettelijk traject, als dit nodig blijkt te zijn. Ik wil net als u dat schuldeisers sneller en beter gaan meewerken aan het minnelijke traject. Ik zie deze motie als aanmoediging voor de weg die ingeslagen is. Op dit moment wordt er in opdracht van het Ministerie van SZW onderzoek uitgevoerd naar welke groepen schuldeisers niet mee werken en waarom, en in welke vorm zij het proces belemmeren. Zoals ik u reeds eerder heb toegezegd, zal ik de verzamelde inzichten gebruiken om uitvoering te geven aan uw motie. Ik laat uiteraard ook het perspectief van de schuldeiser in beeld brengen. Schuldeisers zijn er immers in alle vormen en maten: van mkb'ers tot grote bedrijven en de overheid. Een belangrijk aspect dat ik bij de uitwerking zal betrekken, is het feit dat een schuld/vordering het eigendom is van de schuldeiser. Het eigendomsrecht is met zowel internationaal (artikel 17, eerste lid, Handvest van de grondrechten van de Europese Unie¹⁹) als nationaal rechtelijke (Boek 5 van ons Burgerlijk Wetboek) waarborgen omkleed. Daarmee rekening houdend is binnen het huidige stelsel de beslissing of een partij gedwongen afstand dient te doen van zijn recht op algehele afbetaling bij een onafhankelijke rechter belegd. Een voorbeeld hiervan is een dwangakkoord in geval één of meer schuldeisers weigeren in te stemmen met een voorgestelde schuldregeling. In dat geval weegt de rechter op basis van alle omstandigheden van het geval, of een schuldeiser in redelijkheid een schuldregeling heeft kunnen weigeren²⁰. Het kabinet hecht daar – ook gezien het door de maatschappij in de rechter gestelde vertrouwen – zwaar aan.

Een volgende motie van de leden Peters (CDA), Jasper van Dijk (SP), Van Weyenberg (D66) en Bruins (CU) c.s.²¹ verzoekt de regering te onderzoeken of het mogelijk is om af te spreken, dat als er met schuldeisers afspraken zijn gemaakt over 75% van de totale schuld, de overige schuldeisers automatisch ook akkoord gaan. Ook in deze motie lees ik een gedeelde motivatie om te zorgen dat mensen sneller tot een oplossing voor hun schulden kunnen komen. Ik betrek deze motie dan ook graag bij de uitvoering van de voorgaande motie met betrekking tot de reactietermijn voor schuldeisers.

De uitvoering van de nader gewijzigde motie van de leden Renkema (GroenLinks), Bruins (CU), Peters (CDA) en Jasper van Dijk (SP) c.s.²², waarin de regering verzocht wordt in kaart te brengen hoe vaak de uitvoering van artikel 60c van de Participatiewet leidt tot onwenselijke situaties voor mensen met problematische schulden («medewerking schuldregeling bij fraudevordering»), zal ik eveneens betrekken bij de

¹⁷ Kamerstuk 24 515, nr. 514

¹⁸ Bijlage bij Kamerstuk 245 15, nr. 492

¹⁹ In het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie, artikel 17, eerste lid is bepaald: Eenieder heeft het recht de goederen die hij rechtmatig heeft verkregen in eigendom te bezitten, te gebruiken, erover te beschikken en te vermaken. Aan niemand mag zijn eigendom worden ontnomen, behalve in het algemeen belang in de gevallen en onder de voorwaarden waarin de wet voorziet en mits zijn verlies tijdig op billijke wijze wordt vergoed. Het gebruik van de goederen kan worden geregeld bij de wet voorzover het algemeen belang dit vereist.

²⁰ Artikel 287a Faillissementswet

²¹ Kamerstuk 24 515, nr. 515

²² Kamerstuk 24 515, nr. 520

uitvoering van de twee voorgaande moties. De onderzoekers vragen uit of een partij door de wet gehouden is om gezien de aard van de vordering niet mee te werken aan een schuldregeling en geven daarbij ook de aard van de partij (rijksoverheid of lokaal) aan. Deze uitvraag geeft inzicht in de mate waarin artikel 60c in een regeling speelt.

Wanneer een minnelijke schuldregeling eenmaal tot stand is gebracht brengt dit voor personen met schulden met zich mee dat de financiële ruimte gedurende (meestal) driejarige periode beperkt is. Dit, terwijl ook deze mensen te maken kunnen krijgen met extra kosten voor de kinderen of bijvoorbeeld een kapotte wasmachine. Het is daarom logisch te veronderstellen dat zij af en toe de behoefte zullen hebben om niet af te hoeven lossen. De motie van de leden Van Weyenberg (D66) en Nijboer (PvdA)²³ vraagt wet- en regelgeving dusdanig aan te passen dat het recht op een aflospauze van twee maanden per jaar in schuldtrajecten mogelijk wordt. De motie is geïnspireerd op goede ervaringen in andere landen, zoals Zweden. Het voorstel voor een aflospauze past goed bij hulpverlening die de behoeften van de cliënt centraal stelt en met maatwerk optimale op de persoon afgestemde hulp biedt. Toch is er weinig feitenmateriaal over ervaringen met aflospauzes in Nederland. Bij de appreciatie van deze motie medio januari meldde ik dat de NVVK bij hun leden ervaringen met aflospauzes inventariseert om meer inzicht in de Nederlandse praktijk te krijgen. De NVVK heeft recent de resultaten gepubliceerd.²⁴ Ik zal de Kamer, conform de motie verzoekt, voor de zomer een beleidsreactie geven.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
T. van Ark

²³ Kamerstuk 24 515, nr. 507. Motie van de leden Van Weyenberg (D66) en Nijboer (PvdA)

²⁴ www.nvvk.nl Aflospauze: onbekend, wel bemind, weinig toegepast